

Metakognitivní trénink (MKT)

MKT 5 B – Paměť

© Moritz, Woodward & Mozny (8|22)

www.uke.de/mct

Použití obrázků v tomto modulu bylo laskavě umožněno různými umělci a držiteli copyrightů. Podrobnosti (umělec, dílo) jsou uvedeny na konci této prezentace.

Paměť

- Naše kapacita pro zapamatování informací je omezená.

Paměť

- Naše kapacita pro zapamatování informací je omezená.
Příklad: Přibližně 40% podrobností příběhu, který jsme slyšeli před půl hodinou, si již nedokážeme aktivně vybavit.

Paměť

- Naše kapacita pro zapamatování informací je omezená.
Příklad: Přibližně 40% podrobností příběhu, který jsme slyšeli před půl hodinou, si již nedokážeme aktivně vybavit.
- Výhoda: ???
- Nevýhoda: ???

Paměť

- Naše kapacita pro zapamatování informací je omezená.
Příklad: Přibližně 40% podrobností příběhu, který jsme slyšeli před půl hodinou, si již nedokážeme aktivně vybavit.
- **Výhoda:** Náš mozek není přetížen nepotřebnými informacemi. Většinou zapomínáme věci, které nejsou důležité...*ale*
- **Nevýhoda:** ???

Paměť

- Naše kapacita pro zapamatování informací je omezená.
Příklad: Přibližně 40% podrobností příběhu, který jsme slyšeli před půl hodinou, si již nedokážeme aktivně vybavit.
- **Výhoda:** Náš mozek není přetížen nepotřebnými informacemi. Většinou zapomínáme věci, které nejsou důležité...*ale*
- **Nevýhoda:** ... často se nám ztratí i řada důležitých informací (že jsme měli jít na schůzku, vzpomínky z dovolené, znalosti, které jsme se učili ve škole...)

Co paměť zhoršuje?

???

Co paměť zhoršuje?

- **Vyrušování** během učení (např. rádio, jiní lidé v místnosti, nepříjemná atmosféra)

Co paměť zhoršuje?

- **Vyrušování** během učení (např. rádio, jiní lidé v místnosti, nepříjemná atmosféra)
- **Stres & napětí**

Co paměť zhoršuje?

- Vyrušování během učení (např. rádio, jiní lidé v místnosti, nepříjemná atmosféra)
- Stres & napětí
- Přehnané pití alkoholu!

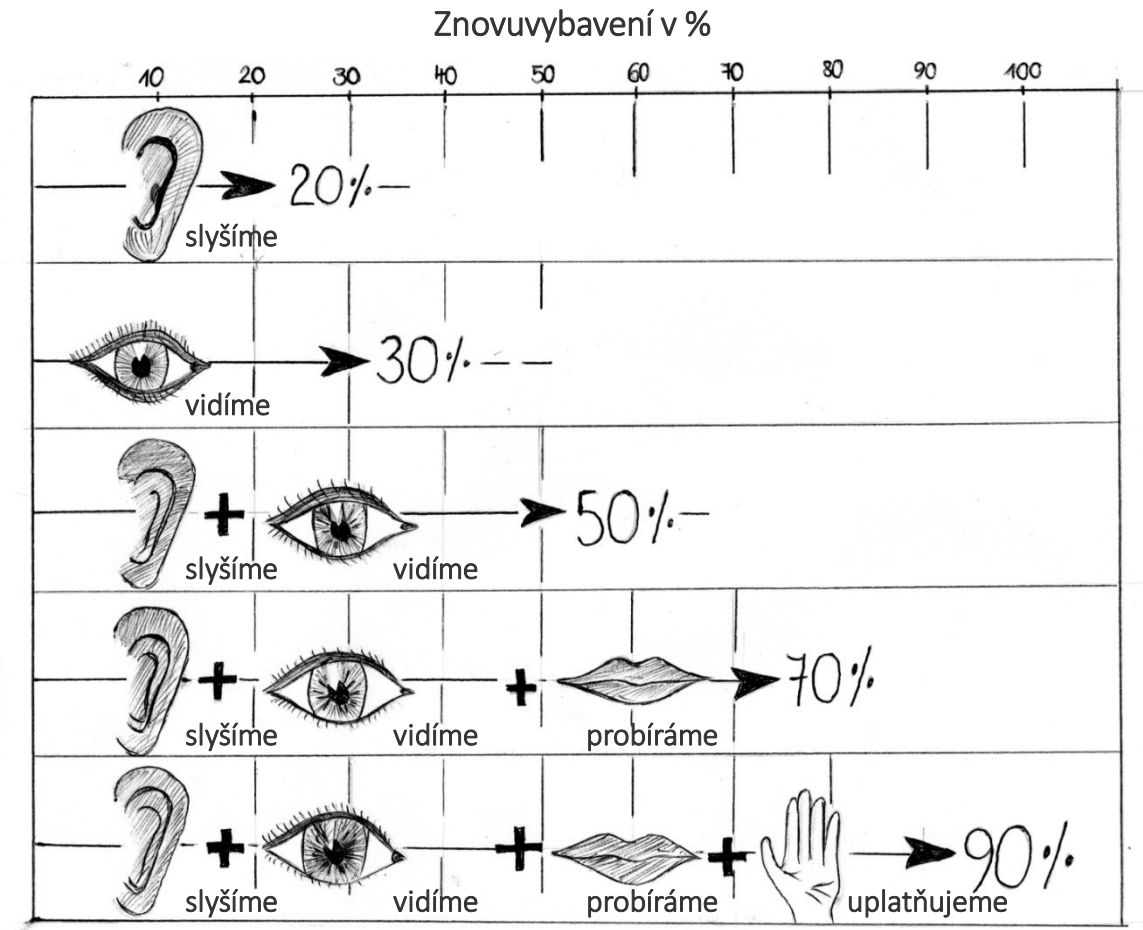
Co paměť zhoršuje?

- Vyrušování během učení (např. rádio, jiní lidé v místnosti, nepříjemná atmosféra)
- Stres & napětí
- Přehnané pití alkoholu!
- Rozptylující činnosti po skončení učení (např. dívat se na televizi)

Jak si můžeme věci lépe pamatovat?

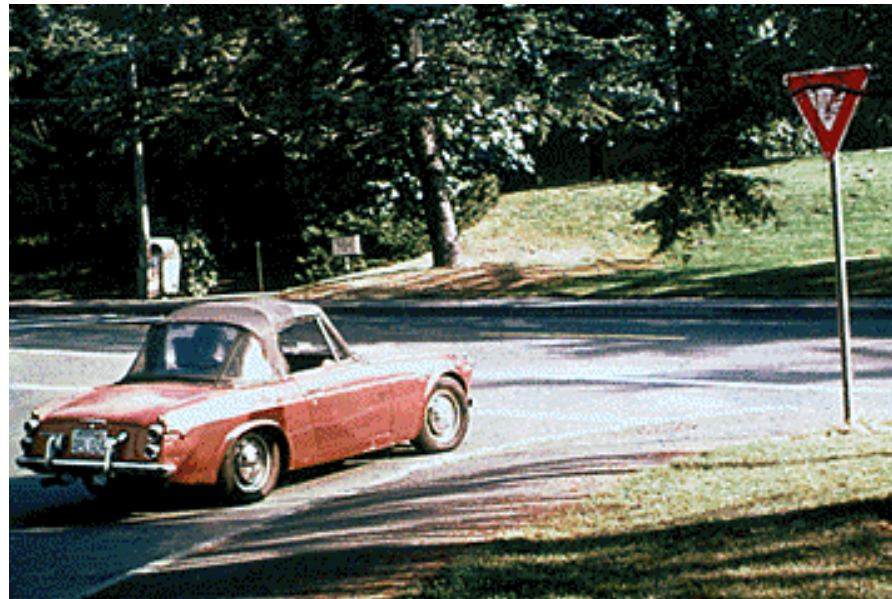
Čím více smyslů se během učení zapojí, tím lépe si pak pamatujeme!

Pracuje naše paměť jako videorekordér?

(alternativní cvičení je uvedeno na konci prezentace)

Americká psycholožka Elizabeth Loftusová promítala účastníkům pokusu sérii fotografií. Na jednom obrázku je vidět červené auto před značkou “Dej přednost v jízdě” .

Pracuje naše paměť jako videorekordér?

Přejelo na obrázku kolem jiné auto, zatímco

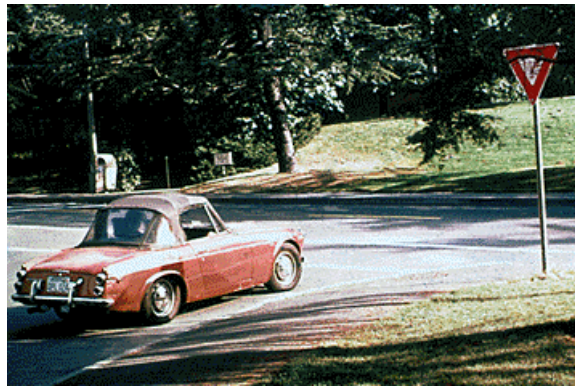
červené auto čekalo před *značkou* “*Stop*”?

(ve skutečnosti ovšem auto čekalo před značkou “Dej přednost v jízdě”!)

Později byly účastníkům pokusu promítnuty obě fotografie a oni měli určit, kterou z fotografií původně viděli.
Myslíte si, že se dá paměť takto oklamat?

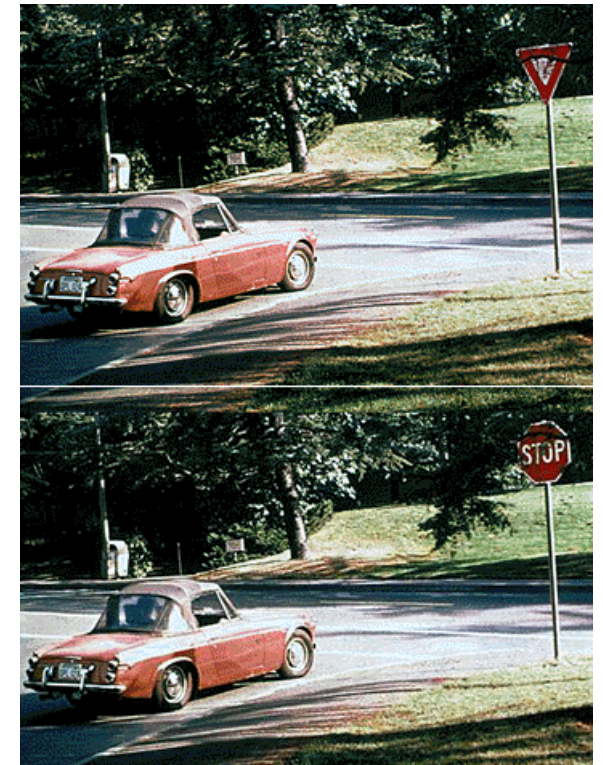
Promítnuto!

Zavádějící otázka

Přejelo kolem jiné auto, zatímco červené auto čekalo před značkou "Stop"?

Který obrázek jste předtím viděli?

Časová osa

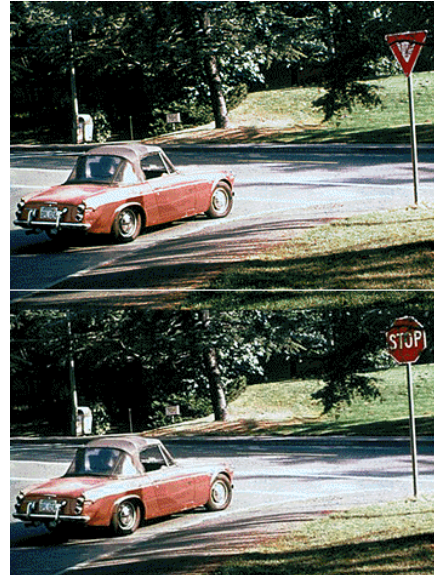

Naše paměť neodpovídá dokonale skutečnosti!

Promítnuto!

2. ...ale co si pamatujeme?

- Bez zavádějící otázky jen 25% účastníků pokusu řeklo, že viděli značku “Stop”
- ...zatímco 59% účastníků pokusu, kteří dostali zavádějící otázku, řeklo, že viděli značku “Stop”!

Naše paměť neodpovídá dokonale skutečnosti!

Tento a mnohé další výzkumy prokázaly, že lidská paměť je dobrá, ale nikoli dokonalá.

Snadno se může stát, že si do vzpomínek “zabudujeme” informace, které jsme získali později, nebo že své vzpomínky částečně upravujeme na základě toho, co nám někdo řekl.

Cvičení

- Ukážeme vám teď několik dosti složitých scének (například v kovárně, přeplněná pláž, nádraží apod).

Cvičení

- Ukážeme vám teď několik dosti složitých scének (například v kovárně, přeplněná pláž, nádraží apod).
- Potom se vás zeptáme, co jste na obrázku viděli a nakolik jste si tím jistí.

Cvičení

- Ukážeme vám teď několik dosti složitých scének (například v kovárně, přeplněná pláž, nádraží apod).
- Potom se vás zeptáme, co jste na obrázku viděli a nakolik jste si tím jistí.

Snažte se zapamatovat si co nejvíce podrobností!

V kovárně

Co jste viděli? Nakolik jste si tím jistí?

- kleště
- okno
- kovadlina
- kožená zástěra
- diváci
- nářadí
- kladivo
- klobouk

V kovárně

- kleště
- okno
- kovadlina
- kožená zástěra
- diváci
- nářadí
- kladivo
- klobouk

■ = není na obrázku

ter

Pirátská loď

Co jste viděli? Nakolik jste si tím jistí?

- plachty
- pirátská vlajka
- strážný koš na stožáru
- kotva
- opice
- žebřík
- kajutová okna

Pirátská loď

- plachty
- pirátská vlajka
- strážný koš na stožáru
- kotva
- opice
- žebřík
- kajutová okna

Falešné vzpomínky

- Ne všechno, na co si vzpomínáme, se skutečně stalo!

Falešné vzpomínky

- Ne všechno, na co si vzpomínáme, se skutečně stalo!
- Náš mozek nahrazuje a přidává chybějící informace na základě dřívějších podobných zážitků (např. typická scéna na pláži o dovolené).
Některé předměty si doplňujeme na základě “logiky” (v tomto případě: míč, ručník)!

Falešné vzpomínky

- Ne všechno, na co si vzpomínáme, se skutečně stalo!
- Náš mozek nahrazuje a přidává chybějící informace na základě dřívějších podobných zážitků (např. typická scéna na pláži o dovolené).
Některé předměty si doplňujeme na základě “logiky” (v tomto případě: míč, ručník)!
- Skutečné vzpomínky často dokážeme odlišit od falešných vzpomínek na základě jejich **živosti**: falešné vzpomínky jsou méně “zřetelné” a obsahují méně podrobností.

Typy chyb paměti

???

Typy chyb paměti

- Zapomínání

Typy chyb paměti

- Zapomínání
- Zkreslování vzpomínek:
 - normální zkreslení vzpomínek: pozitivní události si pamatujeme lépe než negativní události
 - depresivní zkreslení vzpomínek: negativní události si pamatujeme lépe než pozitivní události

Typy chyb paměti

- Zapomínání
- Zkreslování vzpomínek:
 - normální zkreslení vzpomínek: pozitivní události si pamatujeme lépe než negativní události
 - depresivní zkreslení vzpomínek: negativní události si pamatujeme lépe než pozitivní události
- Iluzorní/falešné vzpomínky: pamatujeme si věci, které se ve skutečnosti nestaly!

Falešné vzpomínky

“Zahraj to znovu, Same” – je slavný výrok, který ovšem ani Ingrid Bergmanová, ani Humphrey Bogart nikdy neřekli Samovi (Dooley Wilson), pianistovi v nočním klubu a neochotnému interpretovi sentimentální písně “Jak ten čas letí” ve filmu Casablanca (1942). Nejblíže se k významu tohoto výroku přiblížil Bogart, když řekl: “Hrál jsi to pro ni, tak teď to můžeš zahrát pro mě. Pokud to vydržela ona, já to vydržím taky. Tak hrej!”

Falešné vzpomínky

“Zahraj to znovu, Same” – je slavný výrok, který ovšem ani Ingrid Bergmanová, ani Humphrey Bogart nikdy neřekli Samovi (Dooley Wilson), pianistovi v nočním klubu a neochotnému interpretovi sentimentální písně “Jak ten čas letí” ve filmu Casablanca (1942). Nejblíže se k významu tohoto výroku přiblížil Bogart, když řekl: “Hrál jsi to pro ni, tak teď to můžeš zahrát pro mě. Pokud to vydržela ona, já to vydržím taky. Tak hrej!”

Ve své prezidentské kampani v roce 1980 Ronald Reagan líčil své vzpomínky z války, které si ovšem zřejmě popletl se scénami z filmu Křídla a modlitba.

Falešné vzpomínky

“Zahraj to znovu, Same” – je slavný výrok, který ovšem ani Ingrid Bergmanová, ani Humphrey Bogart nikdy neřekli Samovi (Dooley Wilson), pianistovi v nočním klubu a neochotnému interpretovi sentimentální písně “Jak ten čas letí” ve filmu Casablanca (1942). Nejblíže se k významu tohoto výroku přiblížil Bogart, když řekl: “Hrál jsi to pro ni, tak teď to můžeš zahrát pro mě. Pokud to vydržela ona, já to vydržím taky. Tak hrej!”

Ve své prezidentské kampani v roce 1980 Ronald Reagan líčil své vzpomínky z války, které si ovšem zřejmě popletl se scénami z filmu Křídla a modlitba.

Pomocí určitých metod výslechu a sugestivních poznámek lze falešné vzpomínky “vytvořit”. Existuje mnoho soudních případů, ve kterých se nevinní lidé přiznali k něčemu, co nespáchali, protože došli v průběhu intenzivního vyslyšení k přesvědčení, že se příslušného zločinu skutečně dopustili.

Falešné vzpomínky

“Zahraj to znovu, Same” – je slavný výrok, který ovšem ani Ingrid Bergmanová, ani Humphrey Bogart nikdy neřekli Samovi (Dooley Wilson), pianistovi v nočním klubu a neochotnému interpretovi sentimentální písně “Jak ten čas letí” ve filmu Casablanca (1942). Nejblíže se k významu tohoto výroku přiblížil Bogart, když řekl: “Hrál jsi to pro ni, tak teď to můžeš zahrát pro mě. Pokud to vydržela ona, já to vydržím taky. Tak hrej!”

Ve své prezidentské kampani v roce 1980 Ronald Reagan líčil své vzpomínky z války, které si ovšem zřejmě popletl se scénami z filmu Křídla a modlitba.

Pomocí určitých metod výslechu a sugestivních poznámek lze falešné vzpomínky “vytvořit”. Existuje mnoho soudních případů, ve kterých se nevinní lidé přiznali k něčemu, co nespáchali, protože došli v průběhu intenzivního vyslyšení k přesvědčení, že se příslušného zločinu skutečně dopustili.

V jednom pokusu byly účastníkům ukázány zmanipulované fotografie, na kterých byli oni sami jako děti se svým otcem na výletě v horkovzdušném balónu. Polovina účastníků později tvrdila, že si na tuto příhodu vzpomínají, ačkoliv se ve skutečnosti nikdy nestala.

A proč se tím zabýváme?

- Výzkumy ukazují, že mnozí lidé s psychózou (ale nikoli všichni!) více věří svým falešným vzpomínkám než lidé bez psychózy.

A proč se tím zabýváme?

- Výzkumy ukazují, že mnozí lidé s psychózou (ale nikoli všichni!) více věří svým falešným vzpomínkám než lidé bez psychózy.
- Na druhé straně je během psychózy důvěra ve skutečné vzpomínky (tedy v to, co se skutečně stalo) snížena.

A proč se tím zabýváme?

- Výzkumy ukazují, že mnozí lidé s psychózou (ale nikoli všichni!) více věří svým falešným vzpomínkám než lidé bez psychózy.
- Na druhé straně je během psychózy důvěra ve skutečné vzpomínky (tedy v to, co se skutečně stalo) snížena.
- To může způsobovat problémy při rozlišování skutečných a falešných vzpomínek a narušovat zdravý a realistický postoj vůči okolnímu světu.

Příklady toho, jak chyby paměti posilují nesprávné chápání situace během psychózy

Událost	Falešná vzpomínka	Skutečná situace
Pohádali jste se s přítelem.	Nazval vás “idiotem”.	Váš přítel zvýšil hlas. Jisté výroky sice “visely ve vzduchu”, ale ve skutečnosti je nikdo neřekl.
Šli jste za sestřičkou a na něco jste se jí zeptali.	Vůbec se o vás nezajímala a dokonce se vám vysmála.	Sestra vás vyslechla, ale bohužel právě neměla čas, aby to s vámi blíže probrala. Protože jste byli našťvaní kvůli jiné věci, nezapamatovali jste si správně, co se stalo.

Může někdo z vás krátce uvést nějakou vlastní podobnou zkušenost?

Cvičení

- Opět vám ukážeme několik dosti složitých scének.

Cvičení

- Opět vám ukážeme několik dosti složitých scének.
- Pokuste se určit, co v nich nebylo (chybějící věci vám později ukážeme modrým písmem).

Bankovní lupiči

Co jste na obrázku neviděli? Nakolik jste si tím jistí?

- otevřený sejf
- bezpečnostní kamera
- svařovací bomba
- bankovky
- mince
- maska
- baterka

Bankovní lupiči

- otevřený sejf
- bezpečnostní kamera
- svařovací bomba
- bankovky
- mince
- maska
- baterka

Školní třída

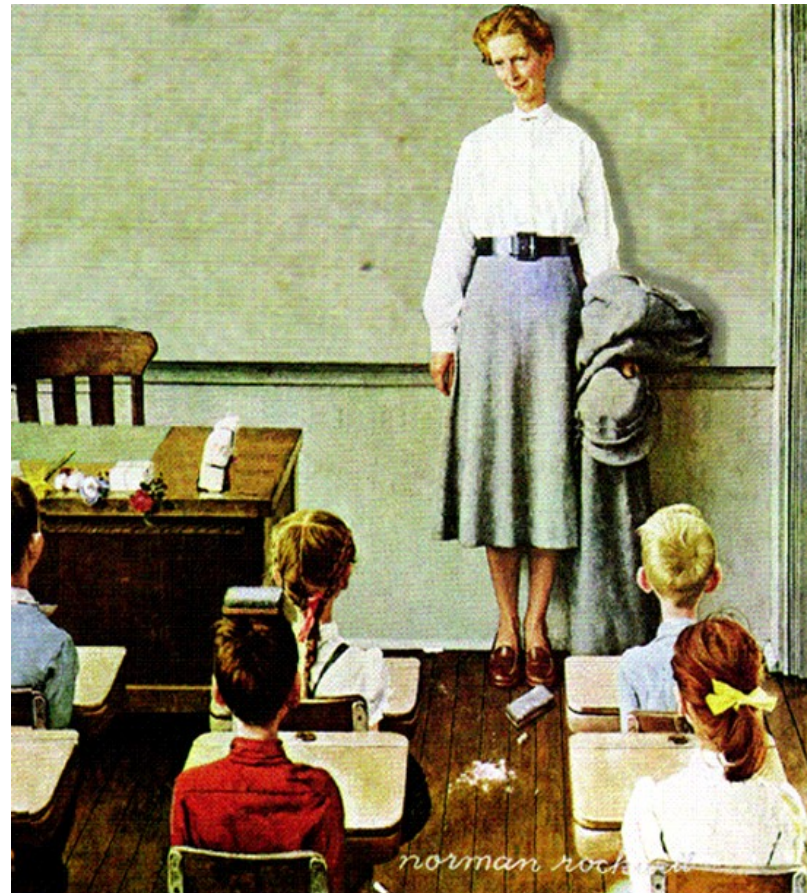
Co na obrázku nebylo? Nakolik jste si tím jistí?

- houba
- šedý plášť
- stůl
- tabule
- aktovka
- křída
- culík
- učitelčina židle

Školní třída

- houba
- šedý plášť
- stůl
- tabule
- aktovka
- křída
- culík
- učitelčina židle

■ = není na obrázku

Volitelné: Video klipy

Volitelné: Video klipy, které se zabývají dnešním tématem, lze najít na této webové stránce:
http://www.uke.de/mct_videos

Po shlédnutí videa můžete ve skupině probrat, jak se vztahuje k tématu dnešní skupiny.

[pro therapy:]

V některých videoklipech se mohou objevit výrazy, které nejsou vhodné pro všechny diváky a pro všechny kulturní skupiny. Proto prosím nejdříve pozorně shlédněte videa, než je pustíte na skupině]

Pláž

Co tam nebylo? Nakolik jste si tím jistí?

- plážové lehátko
- rybářský prut
- orka
- šnorchl
- ručník
- modrá obloha
- racek

Pláž

- plážové lehátko
- rybářský prut
- orka
- šnorchl
- ručník
- modrá obloha
- racek

Společné nápady

Co běžně vidíme v obchodě?

...

...

...

...

Obchod

Co nebylo vidět na obrázku? Nakolik jste si tím jistí?

- prodavač
- vozík
- pokladna
- prodejní pult
- konzervy
- doutník
- nabídky slev
- zboží ve výkladní skříni

Obchod

- prodavač
- vozík
- pokladna
- prodejní pult
- konzervy
- doutník
- nabídky slev
- zboží ve výkladní skříni

■ = není na obrázku

Společné nápady

Co obvykle očekáváme u plaveckého bazénu?

...

...

...

...

Bazén

Co na obrázku nebylo? Nakolik jste si tím jistí?

- nafukovací kachna
- ručníky
- chladicí box
- sprcha
- opalovací lehátko
- klobouk proti slunci
- noviny

Bazén

- nafukovací kachna
- ručníky
- chladicí box
- sprcha
- opalovací lehátko
- klobouk proti slunci
- noviny

■ = není na obrázku

Banka

Co jste viděli? Nakolik jste si tím jistí?

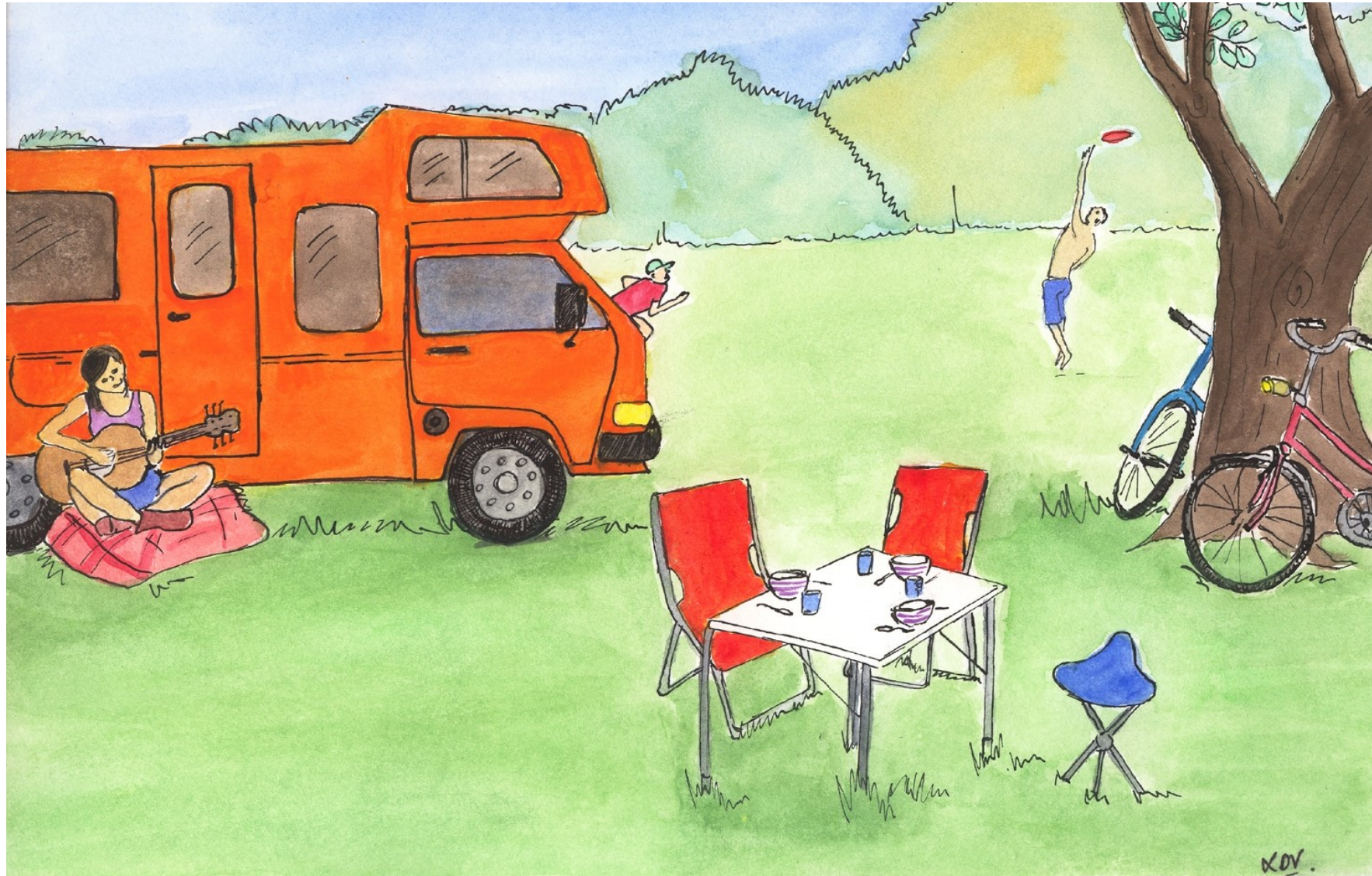
- kamery
- bankomat
- bezpečnostní sklo
- sejf
- pokladna
- pes
- uzamykatelné skříňky

Banka

- kamery
- bankomat
- bezpečnostní sklo
- sejf
- pokladna
- pes
- uzamykatelné skříňky

Táboření

Co jste neviděli? Nakolik jste si tím jistí?

- karavan
- stan
- ubrus
- bicykly
- židle
- modrá obloha

Táboření

- karavan
- stan
- ubrus
- bicykly
- židle
- modrá obloha

Společné nápady

Co čekáte, že uvidíte v ZOO?

...

...

...

...

ZOO

Co jste na obrázku viděli? Nakolik jste si tím jistí?

- žirafy
- plot okolo ZOO
- slon
- hlídač ZOO
- páv
- pokladna
- lev

ZOO

- žirafy
- plot okolo ZOO
- slon
- hlídač ZOO
- páv
- pokladna
- lev

■ = není na obrázku

Společné nápady

Co je obvykle v obývacím pokoji?

...

...

...

...

Obývací pokoj

Co jste na obrázku viděli? Nakolik jste si tím jistí?

- stůl
- židle
- ubrus
- hodiny
- příborník
- květiny
- obraz

Obývací pokoj

- stůl
- židle
- ubrus
- hodiny
- příborník
- květiny
- obraz

■ = není na obrázku

Jak to uplatnit v běžném životě

Co bychom si měli zapamatovat:

- Naše paměť nás může klamat!

Zvláště pokud jde o důležité události (spory, očitá svědectví apod.), vždycky si uvědomujte: Pokud si *nedokážete* vybavit živé podrobnosti určité události:

- Nebudte si příliš jisti tím, že jsou vaše vzpomínky přesné.

Jak to uplatnit v běžném životě

Co bychom si měli zapamatovat:

- Naše paměť nás může klamat!

Zvláště pokud jde o důležité události (spory, očitá svědectví apod.), vždycky si uvědomujte: Pokud si *nedokážete* vybavit živé podrobnosti určité události:

- Nebudte si příliš jisti tím, že jsou vaše vzpomínky přesné.
- Vždycky se snažte zjistit další informace (např. jiné svědky)

Jak to uplatnit v běžném životě

Co bychom si měli zapamatovat:

- Naše paměť nás může klamat!

Zvláště pokud jde o důležité události (spory, očitá svědectví apod.), vždycky si uvědomujte: Pokud si *nedokážete* vybavit *živé* podrobnosti určité události:

- Nebuďte si příliš jisti tím, že jsou vaše vzpomínky přesné.
- Vždycky se snažte zjistit další informace (např. jiné svědky)
PŘÍKLAD: S někým jste se pohádali a *matně* si vybavujete, že vám řekl nějakou urážku. Uvažte, že vás vaše paměť může klamat a že si to můžete pamatovat nesprávně. Raději se proto zeptejte jak to bylo jiných lidí, kteří u toho byli.

A jak to souvisí s psychózou?

Během psychózy je nebezpečí, že člověk vybavuje věci, které buď nestaly vůbec nebo staly jinak, než si to pamatuje.

A jak to souvisí s psychózou?

Během psychózy je nebezpečí, že člověk vybavuje věci, které buď nestaly vůbec nebo staly jinak, než si to pamatuje.

Příklad: Karolína si pamatuje, že ji teroristé přemlouvali, aby spáchala sebevražedný atentát.

Pozadí: Karolína jela autobusem, do kterého přistoupil arabsky vyhlížející muž. Ten se jí zeptal, zda je vedle ní volné místo, což považovala Karolína za tajný signál, kterým ji žádá, aby se připojila k teroristům. Tento chybný výklad události si v paměti dále vyšperkovala tím, že se jí muž představil jako “Ali” a předal jí obálku s instrukcemi (tyto věci se ve skutečnosti vůbec nestaly, ale ona viděla v televizi film s těmito scénami).

A jak to souvisí s psychózou?

Během psychózy je nebezpečí, že člověk vybavuje věci, které buď nestaly vůbec nebo staly jinak, než si to pamatuje.

Příklad: Karolína si pamatuje, že ji teroristé přemlouvali, aby spáchala sebevražedný atentát.

Pozadí: Karolína jela autobusem, do kterého přistoupil arabsky vyhlížející muž. Ten se jí zeptal, zda je vedle ní volné místo, což považovala Karolína za tajný signál, kterým ji žádá, aby se připojila k teroristům. Tento chybný výklad události si v paměti dále vyšperkovala tím, že se jí muž představil jako “Ali” a předal jí obálku s instrukcemi (tyto věci se ve skutečnosti vůbec nestaly, ale ona viděla v televizi film s těmito scénami).

Falešné vzpomínky vznikají snadněji když se člověk bojí nebo když je ve stresu. Než se dojdete k nějakým závěrům, které mohou mít vážné důsledky, pečlivě si promyslete, zda jsou vaše domněnky opravdu podložené a objektivní! A nezapomeňte: ve srovnání se skutečnými vzpomínkami jsou falešné vzpomínky často mlhavé a bez živých podrobností!

Děkuji vám za pozornost!

Pro terapeuty:

Rozdejte prosím pracovní listy. Představte naši aplikaci COGITO (ke stažení zdarma).

www.uke.de/mct_app

Pictures used in this module are reproduced with indirect (creative commons license) or direct permission of the artists listed below, for which we would like to express our gratitude! A full list can be obtained via www.uke.de/mct. If we have involuntarily breached copyright, please accept our apologies. In this case, we kindly ask creators for their permission to use their work under the “fair use” policy.

Die in diesem Modul verwendeten Bilder wurden mit der indirekten (creative commons Lizenz) oder direkten Zustimmung der untenstehenden Künstler reproduziert, wofür wir uns herzlich bedanken möchten! Eine vollständige Liste ist hinterlegt auf www.uke.de/mkt. Sollten wir unbeabsichtigt gegen das Urheberrecht verstoßen haben, so bitten wir dies vielmals zu entschuldigen und bitten nachträglich um die Verwendungserlaubnis.

Name Photographer/Artist Name Fotograf/Künstler	Source/ Quelle	Picture Name/ Name des Bildes	CC = used with corresponding creative commons license; PP = used with personal permission of artist CC = genutzt unter creative commons Lizenz, PP = verwendet mit persönlicher Zustimmung des Künstlers	Description/Kurzbeschreibung
Bernd Hampel, Helmut Schack, Andreas Weißgerber	Private/privat	Untitled/ohne Titel	PP	Paintings of Spanish landscape/ Gemälde einer katalanischen Landschaft
The Rocketeer	flickr	Kirk Talks to Spock about his Fez Addiction	CC	Star trek/ Raumschiff Enterprise
lyricsart	flickr	Dresden bombing	CC	Bombed Dresden/ Zerbombtes Dresden
Nobik Attila	flickr	Piaget	CC	Piaget/ Piaget
missha	flickr	bugs bunny	CC	Bugs Bunny/ Bugs Bunny
Norman Rockwell Edited by/Editiert v. Michael B. Miller	---	---	PP	False memory pictures/False Memory Bilder
Geobra Brandstätter; Stefan Merz & Frank Burmeister	---	---	PP	playmobil figures/ Playmobilbilder
Ximena Del Villar Derpsch	Private/privat	---	PP	Drawings/Zeichnungen: Robbery/Raub, Beach/Strand, Pool, Bank, Camping, Living room/Wohnzimmer

Vidíme a pamatujeme si všichni totéž?

Příklad: Tři malíři namalovali stejné náměstí ve španělské vesnici...

Prosím hledejte rozdíly mezi těmito třemi obrazy pokud jde například o barvy a velikosti! Které předměty byly zobrazeny odlišně a které byly opomenuty?

Andreas Weißgerber

Helmut Schack

Bernd Hampel

Každý vnímá věci kolem sebe odlišně! Jako na těchto třech obrazech: stejné vesnické náměstí, ale s mnoha variacemi!

Andreas Weißgerber: Vesnické náměstí je velmi barevné. Růžový dům napravo (viz šipky) je na obraze pana Hampela fialový a na obraze pana Schacka červený.

Helmut Schack: Obraz má zemitou barvu. Palmy nejsou tak přímé jako na druhých dvou obrazech.

Bernd Hampel: Na tomto obraze jsou objekty velmi blízko u sebe. Na rozdíl od ostatních dvou obrazů má zde zeď vlevo tři výklenky (viz kolečka).

Naše paměť nepracuje jako fotoaparát! Uvědomte si, že se můžete plést.

Fotografie vesnického náměstí: Prosím všimněte si, že zde v době malování nebyla dvě auta.

Andreas Weißgerber: Proporce jsou odpovídající, ale barvy neodpovídají (např. kamenné zdi nejsou ve skutečnosti zelené).

Helmut Schack: Skutečné palmy jsou velmi rovné.

Bernd Hampel: Ve zdi nalevo jsou ve skutečnosti jen dva výklenky (viz červené kolečko).

Pictures used in this module are reproduced with indirect (creative commons license) or direct permission of the artists listed below, for which we would like to express our gratitude! A full list can be obtained via www.uke.de/mct. If we have involuntarily breached copyright, please accept our apologies. In this case, we kindly ask creators for their permission to use their work under the “fair use” policy.

Die in diesem Modul verwendeten Bilder wurden mit der indirekten (creative commons Lizenz) oder direkten Zustimmung der untenstehenden Künstler reproduziert, wofür wir uns herzlich bedanken möchten! Eine vollständige Liste ist hinterlegt auf www.uke.de/mkt. Sollten wir unbeabsichtigt gegen das Urheberrecht verstoßen haben, so bitten wir dies vielmals zu entschuldigen und bitten nachträglich um die Verwendungserlaubnis.

Name Photographer/Artist Name Fotograf/Künstler	Source/ Quelle	Picture Name/ Name des Bildes	CC = used with corresponding creative commons license; PP = used with personal permission of artist CC = genutzt unter creative commons Lizenz, PP = verwendet mit persönlicher Zustimmung des Künstlers	Description/Kurzbeschreibung
Bernd Hampel, Helmut Schack, Andreas Weißgerber	Private/privat	Untitled/ohne Titel	PP	Paintings of Spanish village square/ Gemälde eines spanischen Dorfplatzes